

قدم به قدم، همراه دانشجو...

WWW.GhadamYar.Com

جامع ترین و به روزترین پرتال دانشجویی کشور (پرتال دانش)
با ارائه خدمات رایگان، تحصیلی، آموزشی، رفاهی، شغلی و...
برای دانشجویان

- (۱) راهنمای ارتقاء تحصیلی. (کاردانی به کارشناسی، کارشناسی به ارشد و ارشد به دکتری)
- (۲) ارائه سوالات کنکور مقاطع مختلف سالهای گذشته، همراه پاسخ، به صورت رایگان
- (۳) معرفی روش های مقاله و پایان نامه نویسی و ارائه پکیج های آموزشی مربوطه
- (۴) معرفی منابع و کتب مرتبط با کنکورهای تحصیلی (کاردانی تا دکتری)
- (۵) معرفی آموزشگاه ها و مراکز مشاوره تحصیلی معتبر
- (۶) ارائه جزوات و منابع رایگان مرتبط با رشته های تحصیلی
- (۷) راهنمای آزمون های حقوقی به همراه دفترچه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۸) راهنمای آزمون های نظام مهندسی به همراه دفترچه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۹) راهنمای آزمون های کارشناسان رسمی دادگستری به همراه سوالات سالهای گذشته (رایگان)
- (۱۰) آخرین اخبار دانشجویی، در همه مقاطع، از خبرگزاری های پربازدید
- (۱۱) معرفی مراکز ورزشی، تفریحی و فروشگاه های دارای تخفیف دانشجویی
- (۱۲) معرفی همایش ها، کنفرانس ها و نمایشگاه های ویژه دانشجویی
- (۱۳) ارائه اطلاعات مربوط به بورسیه و تحصیل در خارج و معرفی شرکت های معتبر مربوطه
- (۱۴) معرفی مسائل و قوانین مربوط به سربازی، معافیت تحصیلی و امریه
- (۱۵) ارائه خدمات خاص ویژه دانشجویان خارجی
- (۱۶) معرفی انواع بیمه های دانشجویی دارای تخفیف
- (۱۷) صفحه ویژه نقل و انتقالات دانشجویی
- (۱۸) صفحه ویژه ارائه شغل های پاره وقت، اخبار استخدامی
- (۱۹) معرفی خوابگاه های دانشجویی معتبر
- (۲۰) دانلود رایگان نرم افزار و اپلیکیشن های تخصصی و...
- (۲۱) ارائه راهکارهای کارآفرینی، استارت آپ و...
- (۲۲) معرفی مراکز تایپ، ترجمه، پرینت، صحافی و ... به صورت آنلاین
- (۲۳) راهنمای خرید آنلاین ارزی و معرفی شرکت های مطرح
- (۲۴) .....

WWW.GhadamYar.Ir

۰۹۱۲ ۳۰۹۰ ۱۰۸

WWW.PortaleDanesh.com

باما همراه باشید...

WWW.GhadamYar.com

WWW.GhadamYar.Org

۰۹۱۲ ۰۹ ۰۳ ۸۰۱

بسم الله الرحمن الرحيم

موضوع : واژه بازپرس با گذر زمان

تهیه کننده: بهنام اسدی

دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد گرایش

حقوق خصوصی دانشکده تحصیلات تکمیلی

مدیر سایت جامع کتب و مقالات و جزوات حقوقی در تمام مقاطع

زمستان 1391

www.ghanonyar.ir

www.ghanonyar.ir

www.ghanonyar.ir

واژه بازپرس با گذر زمان

بازپرس (واژه قدیمی‌تر: مستنطق) به دارنده یکی از مناصب قضایی به نام «بازپرسی» گفته می‌شود که از نظر تشکیلاتی در سازمان «دادسرای عمومی» جای دارد.

بازپرس برای کشف جرم تعقیب مجرمان نفیثی منازل معاینه محل تحصیل آلات و ادوات جرم احضار متهم و بازجویی از او احضار افراد مطلع از وقوع جرم و نیز شهود و استفسار از آنان اقداماتی انجام می‌دهد و به این وسیله به دادرسی (قاضی) در کشف حقیقت که صدور حکم براساس آن است کمک می‌کند.

الف) در حقوق ایران. دادسرا یا اداره مدعیان عمومی که تا قبل از ۱۳۱۸ ش «پارکه» خوانده می‌شد در پی تصویب قانون «اصول محاکمات جزایی» در ۱۳۳۰ (۱۲۹۰ ش) با اقتباس از حقوق فرانسه در ایران تأسیس شد. بنابر آن قانون که با اقدام حسن پیرنیا مشیرالدوله وزیر عدلیه وقت و با همکاری گروهی از قضات و فقها تدوین شد این اداره سه شعبه داشت: شعبه محکمه بدایت شعبه محکمه استیناف و شعبه دیوان عالی تمیز اما مستنطقان (بازپرسان) تنها عضو پارکه بدایت (دادسرای شهرستان) بودند و در دادگاههای استیناف و در دیوان عالی تمیز بازپرس وجود نداشت. غیر از دادسراها در دادگاههای اختصاصی مانند دیوان کیفر هم دادسرا و هم بازپرس وجود داشت. با تصویب قانون «تشکیل دادگاههای عمومی» در ۱۳۵۸ ش و تصویب قانون «اصلاح موادی از قانون آیین دادرسی کیفری (ق.آ.د.ک.)» در ۱۳۶۱ ش اولاً دادسرای محکمه استیناف منحل شد ثانیاً دادسرای شهرستان به «دادسرای عمومی» تغییر نام داد. همچنین پس از انقلاب دادرسیهای اختصاصی مانند دادسرای نظامی و انقلاب با صلاحیتهای ویژه تشکیل شد. در این دادسراها نیز عده ای دادیار و بازپرس همراه دادستان ادای وظیفه می‌کنند

در بسیاری از کشورها مانند فرانسه بازپرس به دلیل اهمیت وظایفش همچون دادرسی از مصونیت شغلی در خور توجهی برخوردار است. در حقوق ایران بازپرس که «قاضی تحقیق» نیز خوانده می‌شود از ضابطین دادگستری به شمار می‌رود و هر چند رتبه قضایی دارد از استقلال مختص به قاضی بی بهره است یعنی ممکن است بدون رعایت نظرش سمت او را تغییر دهند.

برای احراز سمت بازپرسی وجود شرایط عمومی استخدام قضات ضروری است ولی گاه امکان دارد که قوه قضاییه وجود شرایط دیگری چون سن و تأهل را نیز لازم بداند. بازپرس برای شروع رسیدگی به جرم باید از نظر ذاتی (مانند نوع جرم در مورد بازپرس جرایم مهم) و محلی (حوزه دادسرای متبوع) و نیز شخصی مانند رسیدگی به جرایم دارندگان پایه قضایی صلاحیت رسیدگی داشته باشد در غیر این صورت پرونده را به مرجع صالح ارسال می‌دارد.

تا قبل از تشکیل دادگاههای کیفری ۱ و ۲ در ۱۳۶۱ ش بازپرس به جرایمی رسیدگی می‌کرد که محاکمه راجع به آنها در صلاحیت دادگاه جنایی و شامل امور جنایی و جنبه‌هایی بود که به تبع امر جنایی در آن دادگاه رسیدگی می‌شد. سپس آن دادگاهها طبق قانون «اصلاح موادی از ق.آ.د.ک.» با صلاحیتهای تقریباً مشابه جانشین

دادگاههای جنایی و جنحه سابق شدند که وظایف این دادگاهها نیز با تصویب قانون «تشکیل دادگاههای کیفری ۱ و ۲ و شعب دیوان عالی کشور» در خرداد ۱۳۶۸ تغییر مختصری یافت. بنابراین اکنون می توان جرایم مذکور در ماده ۱۹۸ قانون «اصلاح موادی از ق.آ.د.ک.» و نیز جرایم مهم بر طبق ماده ۲۲۴ همان قانون و به طور دقیقتر جرایم مذکور در ماده ۷ قانون تشکیل دادگاههای کیفری ۱ و ۲ و شعب دیوان عالی کشور را در زمره امور جنایی و جرایم مذکور در ماده ۲۱۷ قانون «اصلاح موادی از ق.آ.د.ک.» یا ماده ۸ قانون تشکیل دادگاههای کیفری ۱ و ۲ و شعب دیوان عالی کشور را در زمره امور جنحه به شمار آورد.

مجاز شروع تحقیقات بازپرس بنابر ماده ۶۰ «ق.آ.د.ک.» باید یکی از این موارد باشد: شکایت و اعلام مدعی خصوصی و سایر اشخاص اظهار نیروی انتظامی (سابقا شهربانی و ژاندارمری) اظهار و اقرار متهم تکلیف دادستان و نظر بازپرس در جرم مشهود در صورتی که خود او شاهد آن باشد. طبق ماده ۶۲ همان قانون اختلالات یا هجونا مه ها و اوراق تهدیدآمیز بی امضا مجوز شروع تعقیب نیست مگر آنکه موجب اختلال امنیت و نظم عمومی شود. در این صورت پس از تفتیش لازم توسط نیروی انتظامی (نظمیه) و در صورت نیاز اجازه دادستان بازپرس می تواند به تعقیب مبادرت ورزد. با تحقق یافتن یکی از آن موارد پنجگانه کار بازپرس زیر نظر دادستان آغاز می شود و او باید بیدرنگ و در کمال بیطرفی جمع آوری دلایل برای تعقیب مجرم را آغاز کند و چنانچه تشخیص دهد «جهات رد» وجود دارد با اعلام دادگاه کیفری ۲ از ادامه تحقیقات باز ایستد. مأموران انتظامی نیز باید بازپرس را در امر تحقیق یاری دهند. با به دست آمدن دلایل قانع کننده بازپرس قرار مجرمیت متهم را صادر می کند اما ارزیابی دلایل ارائه شده با قاضی است و چنانچه ادله پیش بینی شده در قانون مانند اقرار و شهادت شهود و جز آن با علم او معارض باشد علم قاضی حجت است

برخی از اقدامات بازپرس که معمولاً به کشف واقع می انجامد و راههای حصول علم قاضی به شمار می رود از این قرار است:

(۱) بازجویی از شاکی. در دعوایی که جنبه خصوصی دارد در باره تاریخ و محل وقوع جرم ادله شکایت و ضرر و زیان حاصل از وقوع جرم از شاکی تحقیق می شود

(۲) بازجویی از متهم. متهم برای بازجویی احضار می شود و اگر حضور نیابد در صورت وجود دلایل کافی جلب می شود

(۳) معاینه محل. این اقدام برای مشاهده آثار و علایم موجود در محل وقوع جرم و به انگیزه کشف واقع صورت می گیرد. ازینرو باید تمامی این آثار در صورت مجلس منعکس شود. معاینه محل ممکن است توسط شخص بازپرس یا کارشناس منتخب وی مانند پزشک صورت گیرد

(۴) تفتیش منزل (یا محل). در صورتی که ادله و قراین کافی بر وجود متهم یا اسباب و آلات و دلایل جرم در منزل / محل موجود باشد بازپرس حق تفتیش آن را دارد و این کار در حضور صاحبخانه و شهود تحقیق انجام می شود. در صورت غیبت صاحبخانه همسر وی یا بزرگترین شخص از اهل خانه حاضر خواهند شد. تفتیش معمولاً در روز صورت می گیرد مگر آنکه تفتیش هنگام شب ضرورت پیدا کند. هر گاه صاحبخانه از گشودن در ورودی به

دستور بازپرس سر باز زند او می تواند حکم باز کردن را صادر کند نیز در باره جواز بررسی آلات و ادوات جرم و اوراق و نوشته های متهم و ضبط مکتوبات پستی و تلگرافی او و اوراق و اسناد ادارات و شرکتهای دولتی

۵) بازجویی از شهود. از آنجا که گواهان آگاه از وقوع جرم می توانند نقش مؤثری در کشف حقیقت ایفا کنند به حکم قانون افرادی که متهم معرفی کرده یا در شکواییه و اعلام مقامات رسمی معرفی شده اند و به طور کلی کسانی که تحقیق از آنها ضروری باشد احضار و در صورت لزوم جلب می شوند.

۶) تحقیقات محلی. هر گاه ضرورت اقتضا کند که برای توضیح مسایل و نکات لازم درباره شغل و حالات متهم تحقیقات محلی شود و نیز در مواردی که متهم به اطلاعات اهل محل استناد کند بازپرس به تحقیقات محلی می پردازد. در این تحقیقات متهم حق حضور دارد و حتی اگر در بازداشت باشد می تواند درخواست کند که تحت الحفظ در محل حاضر شود. تحقیقات محلی طبق مقررات آیین دادرسی مدنی انجام می شود و در آن نیازی به ادای سوگند افراد مطلع نیست تنها لازم است که این افراد ملتزم به راستگویی شوند

قانونگذار برای جلوگیری از فرار یا اختفای متهم و نیز سهولت دسترسی به وی خروج بدون اجازه او را از حوزه ای که بازپرس معین می کند ممنوع کرده است. با توجه به این وظیفه بازپرس می تواند یکی از این قرارها را صادر کند: التزام متهم به خارج نشدن از حوزه قضایی با قول شرف التزام عدم خروج با تعیین وجه التزام تا ختم محاکمه و اجرای حکم اخذ کفیل (در صورتی که پس از صدور این قرار متهم درخواست کند که به جای کفالت وجه نقد یا مال منقول یا غیر منقول بدهد بازپرس باید بپذیرد) اخذ وثیقه اعم از وجه نقد مال منقول یا غیر منقول توقیف احتیاطی در موارد مذکور در قانون و نیز مواد متفرقه در سایر قوانین

مرحله تعقیب بر حسب مورد با یکی از اظهارنظرهای بازپرس که قرار نهایی نام دارد بدین شرح پایان می یابد:

۱) قرار موقوفی تعقیب. اگر جرم به موجب قوانین مجازات قابل گذشت باشد (حیثیت عمومی یا حق الهی نداشته باشد) و شاکی خصوصی رضایت خویش را اعلام کند بازپرس این قرار را صادر می کند و چنانچه قسمتی از حکم اجرا شده باشد بقیه آن موقوف می ماند

۲) قرار ترک تعقیب. اگر بازپرس در ضمن تحقیقات متوجه شود که متهم مجنون یا مشاعرش مختل است پس از جلب نظر پزشک و استعلامات لازم مراتب را به اطلاع دادستان می رساند و در صورت قانع شدن دادستان اقدام مقتضی می کند و تقاضای ترک تعقیب را به دایره بازپرسی می فرستد. مراد از جنون متهم که رافع مسئولیت کیفری اوست جنون در حال ارتکاب جرم است ولی جنونی که بعد از وقوع جرم عارض شود رافع مسئولیت نیست بلکه تنها رسیدگی به اتهام مجنون را تا رفع عارضه جنون به تأخیر می اندازد زیرا اقامه دعوی کیفری علیه فرد مجنون با موازین قضایی سازگار نیست

۳) قرار اناطه. هر گاه تشخیص تقصیر متهم و احراز مجرم بودن او مستلزم رسیدگی به موضوعی دیگر نظیر مالکیت یا افلاس باشد بازپرس با صدور این قرار امر تعقیب را موقتا تعطیل می کند تا حکم قطعی در آن مورد از

دادگاه حقوقی صادر شود. در صورتی که فرد ذینفع قبل از سپری شدن ۳ ماه از تاریخ ابلاغ قرار اناطه به دادگاه صالح رجوع نکند و گواهی اقامه دعوی را تقدیم ننماید پرونده کیفری بایگانی می شود

۴) قرار منع تعقیب. اگر شاکی خصوصی دادگاه حقوقی را مرجع رسیدگی به دعوای خصوصی خود قرار دهد یا بازپرس عمل متهم را جرم نداند یا او را بی تقصیر بداند یا ادله اثبات جرم کافی نباشد یا دعوا طبع حقوقی داشته باشد قرار منع تعقیب از جانب بازپرس صادر خواهد شد

۵) قرار مجرمیت. پس از پایان تحقیقات و جمع آوری دلایل اگر بازپرس متهم را مقصر بداند به صدور این قرار مبادرت می ورزد.

قرارهای بازپرس پس از صدور باید به نظر دادستان برسد تا بعد از موافقت او کیفرخواست صادر شود و پرونده برای رسیدگی به دادگاه برود. اگر دادستان تحقیقات بازپرس را کافی نداند مجدداً پرونده را نزد بازپرس می فرستد و او موظف به تکمیل آن است. بازپرس هر چند در سلسله مراتب اداری عضو دادسراست که دادستان رییس آن است استقلال رأی دارد و لازم نیست درباره نتیجه تحقیقات خود تابع نظر دادستان باشد. در صورتی که بین بازپرس و دادستان اختلاف نظر پیش آید مرجع حل اختلاف دادگاه است. فقط در مواردی که در اصل مجرم بودن متهم اتفاق نظر باشد تشخیص نوع جرم با دادستان است. در مورد برخی از قرارهای بازپرس مانند اناطه توقیف متهم یا موقوفی تعقیب هر چند این قرارها با موافقت دادستان باشد شخص ذینفع می تواند در دادگاه شکایت کند

تهیه کننده: بهنام اسدی

دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد گرایش

حقوق خصوصی دانشکده تحصیلات تکمیلی

مدیر سایت جامع کتب و مقالات و جزوات حقوقی در تمام مقاطع

زمستان 1391

www.ghanonyar.ir